

Hungarian Helsinki Committee

HUNGARIAN HELSINKI COMMITTEE

H-1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

P.O. box: H-1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

SZOMÁLIAI MENEKÜLTEK CSALÁDEGYESÍTÉSE – PÉLDAÉRTÉKŰ GYAKORLATOK AZ EURÓPAI UNIÓBAN

Az elmúlt évek során a Magyarországon védelemben részesült szomáliai menekültek és oltalmazottak leküzdhetetlen nehézségekkel találták szembe magukat, mikor Magyarországon – a családtagjaikkal való együttélés érdekében – családegyesítésért folyamodtak. Bár a magyar jogszabályok lehetővé teszik a családegyesítési jog gyakorlását, a szomáliaiak – egy működésképtelen állam állampolgárai lévén – e jog gyakorlásából *de facto* ki vannak zárva. Ez a stratégiai iránymutató összefoglalja, hogyan kezeli néhány EU-tagállam a szomáliai úti okmányokkal kapcsolatos gyakorlati problémákat, melyek Magyarországon látszólag áthidalhatatlan akadályt állítanak a családegyesítések elé.

1. BEVEZETÉS

Szomália 1991 óta nem rendelkezik működőképes kormánnyal vagy közigazgatással, az ország területének nagy részére a központi kormányzat felügyelete egyáltalán nem terjed ki. Emiatt a szomáliai állampolgárok az elmúlt 18 év során nem juthattak hozzá olyan megbízható, nemzetközileg elismert hivatalos dokumentumokhoz, mint a személyi igazolvány, útlevelel vagy egyéb igazolványok.

A fennálló helyzet igencsak megnehezítette a családegyesítési folyamatokat az Európában tartózkodó szomáliai menekültek számára. A családi élethez való jog a nemzetközi jog által is elismert alapvető emberi jog, a menekültek családegyesítését pedig – bizonyos feltételek mellett – a családegyesítési jogról szóló 2003/86/EK tanácsi irányelv (Családegyesítési Irányelv) rendelkezései biztosítják. Ezt a lehetőséget a magyar jog is biztosítja (lásd: 2007. évi II. törvény a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról, 19. §).

A családegyesítés feltételei között szerepel általában az érvényes úti okmány megléte. Csakúgy, mint az EU-tagállamok legnagyobb része, biztonsági okokra hivatkozva Magyarország sem fogadja el érvényes úti okmányként a szomáliai útlevelet (például mert Szomália ún. működésképtelen államként nem tudja biztosítani ezen okmányok elfogadható minőségét és nem tudja garantálni a bennük foglalt személyes adatok igaz voltát).

A Magyar Helsinki Bizottság úgy hiszi, hogy ezen gyakorlati nehézségeknek nem szabadna útjában állniuk a családi élethez való jog érvényesítésének a szomáli menekültek és oltalmazottak esetében sem.

A probléma megoldására való legmegfelelőbb javaslat kidolgozása érdekében a Bizottság külföldi partnerszervezeteitől gyűjtött információkat az elmúlt évek során nagyszámú szomáli menedékkérőt regisztráló EU-tagállamok vonatkozó gyakorlatát illetően.

2. HÁTTÉRINFORMÁCIÓ – SZEMÉLYAZONOSÍTÓ DOKUMENTUMOK SZOMÁLIÁBAN

A fejezetben található információk a norvégiai országinformációs központ (Norwegian Landinfo) „Szomáliai és szudáni okmányok” c. jelentéséből,¹ illetve a Kanadai Bevándorlási és Menekülttanács (Immigration and Refugee Board of Canada) „Szomália – Információ az elmúlt két év folyamán Mogadishuban kiadott személyazonosító okmányok fajtáiról, annak fizikai és biztonsági jellemzőiről, a kiadásukért felelős hatóságról és a hamisított dokumentumokhoz való hozzáférésről” című jelentéséből² származnak.

¹ *Documents in Somalia and Sudan*. 5 January 2009. Lásd: http://www.landinfo.no/asset/769/1/769_1.pdf (Megtekintés: 2009. december 22.)

² *Somalia: Information on the types of identity documents which have been issued in Mogadishu within the past two years, including the authority responsible for their issuance, and any significant physical and security features; availability of*

Hungarian Helsinki Committee

HUNGARIAN HELSINKI COMMITTEE

H-1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

P.O. box: H-1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

2.1 Népszámlálás és népszámlálás

Szomáliában 1975-ben tartottak utoljára népszámlálást. A polgárháború alatt minden levéltárat és hivatalt kifosztottak vagy megsemmisítettek, ebből kifolyólag az országban nincs anyakönyvi nyilvántartás, sem az anyakönyvek eredeti példánya, sem pedig azok másolata, amiket felhasználhatnának az okmányok előállításakor. Jelenleg semmilyen országos vagy helyi hatóság nem foglalkozik a népesség számadatainak számontartásával vagy becslésével.

2.2 Anyakönyvezés és születési anyakönyvi kivonatok

Bár egyetlen szomáliai hatóság sem foglalkozik a születés anyakönyvezésével vagy születési anyakönyvi kivonat kiadásával, a kórházakban világra jött csecsemők kapnak valamiféle igazolást. Ezen dokumentumok ellenőrzésére azonban kevés, vagy egyáltalán semmilyen lehetőség nem áll rendelkezésre. A születési anyakönyvi kivonat kiállítását a családnak a helyi hatóságoknál kell kérelmeznie, amely a kérelem nyomán létrehoz egy „családi aktát” és egy közös „családi” számmal látja el azt. A kérelmezőnek két tanút kell magával vinnie, aki ugyanannak a klánnak vagy al-klánnak a tagja, és jól ismeri az kérelmezőt.

2.3 Házasság és válás

1991-ben megszűnt a vallási házasságok központilag nyilvántartott rendszere, bár a helyi sária bíróságok valamilyen szinten továbbra is számon tartják és ellenőrzik a házasságra jogosult személyek körét. 1991 óta a Mogadishuban és más városokban található *sária* bíróságok házassági anyakönyvi kivonatokot is kiadnak. A polgári házasság intézménye sohasem létezett Szomáliában.

2.4 Személyi igazolványok

Szomáliában jelenleg nem állítanak ki személyi igazolványokat, pedig 1991 előtt minden városban és körzetben elérhető volt. A személyi igazolvány megléte szükséges volt az útlevelekérelmezéshez, továbbá az oktatáshoz való hozzáférés és a bankszámlanyitás elengedhetetlen feltételei között is szerepelt. A személyi igazolvány kérelmezéséhez azonban a születési anyakönyvi kivonat benyújtására volt szükség. A személyi igazolvány tartalmazta a családi számot és az egyéni regisztrációsnyilvántartási számot is.

2.5 Útlevelek

A központi kormányzat 1991-es összeomlása óta nagyon kevés ország fogadja el a szomáliai útlevelet érvényes úti okmányként. Egyes jelentések szerint a szomáliai nagykövetségek az 1990-es években és azt követően kiadtak (árultak) útleveleket külföldön tartózkodó szomáliknak. A szomáliai külszolgálatok a nem a központi kormányzat ellenőrzése alatt működtek, ezáltal nem tudták igazolni a nekik bemutatott dokumentumok valódiságát (vagyis az illető személy kilétét).

A 2004 őszi kinevezett Átmeneti Szövetségi Kormány ezidáig nem hozott létre semmilyen állami intézményt, melynek a feladata a hivatalos okmányok nyilvántartása vagy kiadása lenne. Ennek ellenére 2007. április 1-jén a hatóságok új útleveleket kezdtek kiállítani az Egyesült Arab Emírségekhez tartozó Sharjah Emírátságon keresztül. Ebből kifolyólag minden, a különböző magánügynökségek által kiadott dokumentum és igazolás csupán az érintett egyén (esetenként tanú jelenlétében) vagy rokonai által nyújtott információra hagyatkozik. Sajtóközlemények szerint a szomáliai átmeneti kormány beleegyezett az új elektronikus útlevelek 2007-től történő bevezetésébe. Az Afro1News értesülései szerint az új útlevél tartalmaz egy elektronikus chipet és a visszaélések elkerülése végett biometrikus technológiát is alkalmaz. Az útlevelet a Sharjah Emírátságon keresztül fogják kibocsátani az Egyesült Arab Emírségekben élő szomáliaiak számára. Médiaértesülések szerint a kenyai és az etióp hatóságok, csakúgy, mint az Egyesült Arab Emírségek, elfogadják érvényes úti okmányként az új szomáliai útlevelet. A schengeni országok, Kanada és az USA hatóságai azonban nem fogadják el a szomáliai útleveleket, aminek oka azonban nem az útlevél szabványon aluli minősége, hanem az útlevél kiadására jogosult nemzeti hatóság hiánya. Ezen a helyzeten az új útlevél bevezetése sem fog változtatni.

fraudulent documents, 16 April 2008, SOM102797.E. Lásd: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/49b92b245.html>
(Megtekintés: 2009. december 22.)

Hungarian Helsinki Committee

HUNGARIAN HELSINKI COMMITTEE

H-1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

P.O. box: H-1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

3. EU-TAGORSZÁGOK GYAKORLATA

3.1 Svédország

A svéd hatóságok nem fogadják el az 1990 után kiadott szomáliai útleveleket. Azokat a szomáliakat, akik Svédországban élő családtagjaik révén jutottak tartózkodási engedélyhez, külföldiek számára kiállított, **ideiglenes útlevelel** látják el, ami 6 hónapig érvényes és csak egyszeri Svédországba való beutazásra jogosít fel.³ Svédországba érkezésük után a külföldiek számára kiállított állandó útlevelért kell folyamodniuk.

Az alábbi táblázat azoknak a szomáliai állampolgároknak a számát mutatja, akik családtagjaik révén szereztek tartózkodási engedélyt.⁴

2005	771
2006	1658
2007	3293
2008	3548

Forrás: Lena Rösell, The Social Mission

3.2 Hollandia

A holland hatóságok nem fogadják el a szomáliai úti okmányokat. A holland jogszabályok szerint különleges körülmények fennállása esetén a külföldi nem jogosult úti okmányra (menekültek vagy külföldiek számára kiállított útlevele), de ideiglenesen Hollandia területén tartózkodhat, és **egy útra szóló úti okmányt (laissez-passer) vagy külföldiek számára kiállított útlevelet igényelhet**. Ezen okmányok kiállítására a holland külügyminiszter jogosult.

A gyakorlatban a családtagok hosszú távú tartózkodásra feljogosító vízumot igényelhetnek például a nairobi holland nagykövetségen⁵, vagy a Hollandiában élő menekült először kikéri a külügyminiszter „tanácsát”.

Ez utóbbi előnye, hogy pozitív döntés esetén meggyorsíthatja a hosszú távú tartózkodásra feljogosító vízum megszerzésének folyamatát a családtagok számára kérvényük a nagykövetségen történő benyújtását követően, mivel addigra az ügyben kompetens holland hatóság már elvégezte a kiértékelést. A hátrány pedig, hogy az érintett személy nem fellebbezhet az elutasító javaslat ellen. Amint a családtagok benyújtották kérelmüket a hosszú távú tartózkodásra feljogosító vízumra, a holland nagykövetség továbbítja a kérelmet a Holland Bevándorlási és Honosítási Szolgálathoz. Amennyiben a döntés pozitív, a családtagokat egy útra szóló úti okmánnyal (laissez-passer) látják el és abba pecsételik bele a hosszú távú tartózkodási engedélyt. Ez az eljárás akár 3 hónapig is eltarthat.

Az alábbi táblázat a Hollandiában élő szomáliai állampolgárok esetében létrejött családdegyesítések számát mutatja 2005-2007 között.⁶

2005	153
2006	227
2007	656

Forrás: Martine Vriens, VluchtelingenWerk Nederland, Landelijk Bureau, Kenniscentrum, afdeling Integratie

3.3 Franciaország

A francia hatóságok **elfogadják az 1991 előtt, illetve 2007 után kiállított szomáliai útleveleket**. Mivel Franciaország a vizsgált EU-tagországok közül az egyetlen, amely elfogadja a 2007 után kiállított útleveleket,

³ <http://www.migrationsverket.se/english/easy/eframpass.html>

⁴ <http://www.migrationsverket.se/pdf/inter/statistik/tab4.pdf>

⁵ Általános szabály szerint ilyen *laissez-passer*-t a származási országban nem lehet kibocsátani.

⁶ Központ Statisztikai Hivatal (CBS)

Hungarian Helsinki Committee

HUNGARIAN HELSINKI COMMITTEE

H-1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.
P.O. box: H-1242 Budapest, Pf. 317.
Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327
helsinki@helsinki.hu
www.helsinki.hu

ezért nem láthatja el a szomáliai kérvényezőket schengeni vízummal. Helyette a kérvényezők egy ún. **VTL vízumot** kapnak (*visa à territoire limité*). Ez lehetővé teszi számukra, hogy francia fennhatóság alá tartozó területre léphessenek, de csak más EU-tagállamon történő átutazás nélkül, közvetlenül tehetik ezt meg.⁷

Azoknak a szomáliai állampolgároknak, akik családegyesítési kérelmet nyújtanak be és 1991. január és 2006. december között kiállított útlevelel rendelkeznek, **laissez-passer**-t kell kérvényezniük, amennyiben nem rendelkeznek menekülteket megillető úti okmányokkal. A laissez-passer dokumentumok kiadásának jogi alapját a 2004. december 30-i, 2004-1543. számú rendelet szabályozza, mely a konzulátusvezetők úti okmányokkiállításával kapcsolatos feladatait határozza meg. A rendelet 8. bekezdése szerint a konzul jogosult laissez-passer-t kiállítani olyan külföldi személyek számára, akik nem tudnak származási országuk hatóságaitól úti okmányt beszerezni; de kizárólag az kérelmező személyazonosságának és a kérdéses úti okmányra való jogosultságának megvizsgálása után. A menekültek házastársa és gyermekei is ezen rendelkezés hatálya alá esnek. 1993 óta Franciaországnak nincs diplomáciai képviselete Szomáliában, így aki vízumot szeretne igényelni a Franciaországba történő belépéshez, annak kérvényével a Nairobiban található francia nagykövetséghez kell fordulnia. A laissez-passer egy beutazásra jogosít fel.

A szomáliaiak által a családegyesítési eljárás során tapasztalt esetleges nehézségek a születési és házassági anyakönyvi kivonatok szabálytalanságaiból (ezáltal a személyazonosság igazolásának nehézségeiből) eredhetnek.

A Vöröskereszt által a családegyesítés megkönnyítése céljából kiadott úti okmány használatáról a francia eljárásokban eddig nincs információ.

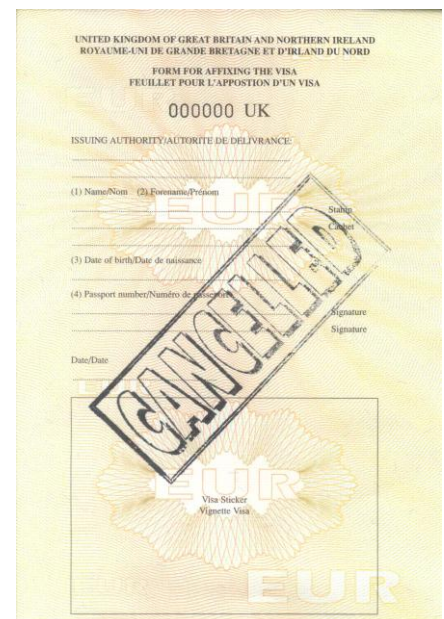
Forrás: Erci Metra, France Terre d'Asile

3.4 Nagy-Britannia

Nagy-Britannia nem fogadja el a szomáliai úlevelet érvényes úti okmányként. Amikor családegyesítés céljából szomáliakat fogadnak be az országba, általában a etiópai vagy kenyai brit diplomáciai képviseletek állítják ki a vízumot az uniós, vízum beillesztésre szolgáló, egységes formátumú űrlapot (EU Uniform Format Form) használva (a Tanács az érintett tagállam által el nem ismert úti okmányok birtokosai részére a tagállamok által kiadott vízumok beillesztésre szolgáló űrlapok egységes formátumáról szóló 2002. február 18-i 333/2002/EK rendeletének értelmében).

A beléptetéskor ellenőrzést végző tisztviselők (Entry Clearance Officers) az egységes formátumú űrlapot felhasználva kiállíthatnak vízumot az olyan úti okmánnyal utazó személyek számára, melyekbe nem lehet vízumot pecsételni, mivel Nagy-Britannia nem ismeri el azokat érvényes úti okmányként. Emiatt fontos biztosítani, hogy az egységes formátumú űrlapot az utazásra jogosító dokumentummal együtt állítsák ki. Az egységes formátumú űrlap ugyanis csak a személyazonosság megállapítására szolgál, az állampolgárságot nem igazolja, ezért a beléptetéskor ellenőrzést végző tisztviselők az úti okmánnyal nem rendelkezőknek az egységes formátumú űrlapot csak külön engedély alapján adhatnak ki. A beléptetéskor ellenőrzést végző tisztviselők e dokumentumot csak akkor állíthatják ki, ha a vízum kiállítását engedélyezik. Mivel az űrlap személyre szóló, ezért a tisztviselőknek minden személy számára külön űrlapot és matricát kell kiállítaniuk. Az egységes formátumú űrlaphoz csak egy vízum csatolható. Az az egységes formátumú űrlap nem a szó szoros értelmében vett nyilatkozat, ezért a beléptetéskor ellenőrzést végző tisztviselő tanúkénti aláírása is elegendő hozzá. Az egységes formátumú űrlap ingyenes, a beléptetési engedélyért azonban a szabványköltségeket felszámolhatják (kivéve azon személyek körénél, akik számára ez díjmentesen jár.)

A **Vöröskereszt laissez-passer** dokumentumát Nagy-Britannia elfogadhatja a beutazáshoz szükséges érvényes úti okmányként. A Nemzetközi Vöröskereszt által kiállított úti okmány nyolc egymást követő oldalt tartalmaz hét

⁷ Ez a gyakorlat a francia külügyminisztérium egy belső rendelkezésén alapul, mely a nyilvánosság számára nem elérhető. A Magyar Helsinki Bizottság a nairobi francia nagykövetségtől értesült az eljárásról.

Hungarian Helsinki Committee

HUNGARIAN HELSINKI COMMITTEE

H-1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

P.O. box: H-1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

különböző nyelven. Érvényességi ideje általában egy év, melyet csak különleges esetekben lehet 6 hónappal meghosszabbítani. A dokumentum egyetlen célja, hogy megkönnyítse a hontalan személyek beutazását abba az országba, mely befogadja őket. Amikor az illető megérkezik az adott országba, a dokumentum érvényét veszti. A Nemzetközi Vöröskereszt által kiállított úti okmányokhoz nem szabad vízumot csatolni. Amennyiben ezt engedélyezik, az ezen dokumentummal rendelkezők részére kiállított vízumot a személyazonossági nyilatkozathoz kell kapcsolni.

Forrás: Paul Morris, ügyvéd

3.5 Olaszország

Olaszország nem ismeri el a szomáliai útlevelek érvényességét. A családegyesítésért folyamodó szomáliaiak a kenyai olasz konzulátushoz fordulhatnak kérelmükkel, mely külön a **családjegyesítés céljából kiállított laissez-passer-t** bocsáthat ki.

A személyazonosságot vagy a családi kapcsolatot bizonyító dokumentumok hiánya esetén a menekültek családjegyesítéséről szóló 286/1998 törvényerejű rendelet 29. cikk 2. bekezdésének rendelkezése szerint „amennyiben a menekült nem tudja hivatalos iratokkal igazolni családi kapcsolatainak meglétét helyzetéből fakadóan, az elismert hatóságok meglétének hiányában vagy a helyi hatóságok által kiadott dokumentumok feltételezett megbízhatatlansága miatt, (...) a diplomáciai vagy konzuli képviseletek kiállítják az igazolásokat(...) a szükségesnek ítélt vizsgálatok elvégzése után, melynek költségei az érintett személyt terhelik”.

Lehetőség van más módszerek segítségével is bizonyítani a családi kapcsolatok meglétét, például nemzetközi szervezetek által kiállított és a külügyminisztérium által elfogadhatónak ítélt dokumentumok által. A kérvény elutasításához pusztán az okmányok hiánya nem nyújt elegendő alapot. Általában az ENSZ Menekültügyi Főbiztosság vagy más, a térségben működő nemzetközi szervezet által kiadott dokumentumokat elfogadják.

Forrás: Maria Cristina Romano ügyvéd, az Európai Menekültügyi Jogi Hálózat (ELENA) nemzeti koordinátora

3.6 Németország

Németország nem ismeri el az 1991. január 31. után kiállított vagy meghosszabbított szomáliai útleveleket. Azokban az esetekben, amikor a kérelmező érvényes, de a Német Szövetségi Köztársaság által nem elismert úti okmánnyal rendelkezik, és a vízumkérelmezés feltételeit teljesíti, a szövetségi belügyminisztérium mentesítheti az érvényes úti okmány bemutatásának kötelezettsége alól. Az eljárás a letelepedésről és tartózkodásról szóló német törvény 3. cikke és a német szövetségi belügyminisztérium és a szövetségi külügyminisztérium közös rendelkezésében foglaltak alapján folyik. A belügyminisztérium alapos vizsgálat lefolytatása után hivatalos nyilatkozatot bocsáthat ki, mely az adott személy számára engedélyezi a Németország területére való belépést érvényes és elismert útlevel hiányában is. Ezt a közlést a vízummal együtt – az érintett tagállam által el nem ismert úti okmányok birtokosai részére a tagállamok által kiadott vízumok beillesztésére szolgáló űrlapok egységes formátumáról szóló 2002. február 18-i 333/2002/EK tanácsi rendelet értelmében – az a német konzulátus adja át a kérelmezőnek, ahol az illető vízumkérelmét benyújtotta. A kiadott vízum általában csak Németországba érvényes.

Németország nem ismeri el a Vöröskereszt családjegyesítési úti okmányait. A családjegyesítésre jelentkező szomáliaiaknak általában azt javasolják, kérelmezzenek szomáliai útlevelet vagy tartózkodási országukban (ami általában Kenya vagy Etiópia) külföldiek számára kiállított útlevelet. Továbbá ajánlott felvenniük a UNHCR irodájával a kapcsolatot és menekültként regisztráltatni magukat. A jelentkezés után és egy interjút követően a UNHCR menekültigazolványt állíthat ki nekik. Ezzel a dokumentum birtokában és egy DNS-teszt elvégzésével az általános gyakorlat szerint jóváhagyják a családjegyesítést.

Forrás: K. A. Holletzek, Auswärtiges Amt és Roman Fränkel ügyvéd

3.7 Ausztria

Ausztria elfogadja a **Vöröskereszt családjegyesítési célból kibocsátott úti okmányait**. Mivel Szomáliában nincs osztrák nagykövetség, a családtagok általában Kenyába vagy Etiópiába kényszerülnek utazni, ha

Hungarian Helsinki Committee

HUNGARIAN HELSINKI COMMITTEE

H-1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

P.O. box: H-1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

családegyesítési kérelmet szeretnének benyújtani. A Nemzetközi Vöröskereszt csak nagykövetségek, a ENSZ Menekültügyi Főbiztosság vagy a nemzeti Vöröskereszt kérelmére állít ki úti okmányt. A családtagok is kezdeményezhetik az eljárást, ha kapcsolatba lépnek a Nemzetközi Vöröskereszttel; ez utóbbi az ujjlenyomatukat is elkéri. Ezután az úti okmányokat visszaküldik az érintett osztrák nagykövetségnek, amely a belügyminisztérium engedélye birtokában jogosult a vízum kiadására. A vízumot a Nemzetközi Vöröskereszt által kibocsátott úti okmányhoz tűzik, ami így feljogosít az Ausztriába történő belépésre. A vízumdíj megfizetésétől a Vöröskereszt által kibocsátott úti okmánnyal és a menekültek számára kiállított konvenciók úti okmánnyal rendelkezők esetében el lehet tekinteni.

Mivel a hatóságok nem fogadják el a somáliai dokumentumokat (mint a születési anyakönyvi kivonat), a családtagoknak DNS-vizsgálaton kell átesniük családi kapcsolataik igazolása céljából (amennyiben ez lehetséges). A hatóságok nem írják elő kifejezetten ezeket a vizsgálatokat, de majdnem az összes esetben ez szolgál a családi kapcsolat egyetlen tényszerű bizonyítékául. A közös családi képeket, melyeken felismerhetők a családtagok, szintén gyakran elismerik bizonyítékként.

Forrás: Anny Knapp, Asylkoordination Österreich

4. ÖSSZEGZES ES JAVASLATOK

A vizsgált hét EU-tagállam (melyekbe viszonylag nagyszámú somáliai menedékkérő érkezett az elmúlt évek során és/vagy jelentős somáli menekültcsoportok élnek területükön) vonatkozó gyakorlatáról összegyűjtött információk alapján az alábbi következtetések vonhatók le:

- A vizsgált hét EU-tagállam közül mindössze egy (Franciaország) ismeri el a somáliai útleveleket, de még ez az ország is szigorú korlátozásokat alkalmaz (csak az 1991 előtt, illetve a 2007 után kiállított útleveleket fogadják el). **A legtöbb EU-tagállam Magyarországhoz hasonlóan nem fogadja el a somáliai úti okmányokat.**
- A fenti tény azonban egyik vizsgált EU-tagállamot sem akadályozza abban, hogy a somáliai menekültek és kiegészítő védelemben részesülők számára biztosítsák a családegyesítés lehetőségét. **Mind a hét állam gyakorlati megoldásokat dolgozott ki az elismert úti okmánnyal nem rendelkező somáliai állampolgárok családegyesítési eljárás kapcsán fennálló problémáinak megoldása érdekében.**

Ilyen megoldások többek közt:

- az egységes formátumú űrlap használata a Tanácsnak az érintett tagállam által el nem ismert útiokmányok birtokosai részére a tagállamok által kiadott vízumok beillesztésére szolgáló űrlapok egységes formátumáról szóló 2002. február 18-i 333/2002/EK rendelete értelmében;
- a Vöröskereszt által családegyesítés céljából kiadott úti okmány elfogadása;
- különleges, egyszeri beutazásra feljogosító laissez-passer kiadása a nemzeti jogszabályoknak megfelelően.

Ezen dokumentumokat általában a vizsgált tagállamok Szomáliával szomszédos országokban (így Kenyában vagy Etiópiában) található diplomáciai képviselői állítják ki.

A hét vizsgált tagállam gyakorlatával ellentétben Magyarország de facto kizárja a somáliai állampolgárokat a családegyesítés lehetőségéből, mivel egyik fent említett alternatív rendszert sem alkalmazza az el nem ismert somáliai úti okmányok helyettesítésének érdekében. Említésre méltó, hogy a hét vizsgált állam legtöbbje sokkal több somáliai menekültet fogadott az elmúlt évek során, mint Magyarország.⁸ Így a magyar befogadási és integrációs rendszerre háruló aránytalan „teher” nem fogadható el érvként.

⁸ 2008 folyamán 185 somáliai állampolgár nyújtott be menedékkérelmet Magyarországon, míg Ausztriában 411, Nagy-Britanniában 1575, Svédországban 3361, Hollandiában 3842 és Olaszországban 4864 fő. 2008 végén Olaszországban 5251 somáliai menekült élt, míg Svédországban 6 753, Hollandiában 8 565, Nagy-Britanniában pedig 31 665 (forrás: UNHCR 2008 Annual Statistical Yearbook). Eközben Magyarország mindössze 272 somáliai menedékkérőnek nyújtott védelmet 2000 és 2008 vége között (forrás: a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal hivatalos statisztikái), akiknek nagy része védelmi státuszuk elismerése után feltehetőleg elhagyta az országot.

Hungarian Helsinki Committee

HUNGARIAN HELSINKI COMMITTEE

H-1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

P.O. box: H-1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

Magyarországnak mindaddig nem sikerült implementálnia a Tanácsnak az érintett tagállam által el nem ismert útiokmányok birtokosai részére a tagállamok által kiadott vízumok beillesztésére szolgáló űrlapok egységes formátumáról szóló 2002. február 18-i 333/2002/EK rendeletét. Ahogy az ENSZ Menekültügyi Főbiztosság Közép-Európai Regionális Képviselője is beszámolt róla, a Magyarországon elismert szomáliai menekültek gyakran hivatkoznak az ország elhagyása és más EU-tagállamba költözés okaként a családjukkal történő újbóli egyesülés lehetőségének hiányára.⁹ Ez gyakran más tagállamban való illegális tartózkodáshoz vezethet, és egy későbbi, Magyarországra történő kényszerített vagy önkéntes visszatéréshez. Ennek következményképpen számos szomáliai találja magát Magyarországra történő visszatérése után reménytelen helyzetben, elveszítve az államilag támogatott lakáshoz jutás vagy az integrációs szolgáltatás lehetőségeit (mivel korábban önkéntesen hagyták el az országot). A hajléktalanság egyre növekvő jelenség e csoport körében, akiknek nagy része már korábban is súlyosan traumatizáló eseményeket élt át Szomáliában vagy útközben Európa felé, és rossz egészségügyi állapotban vannak.¹⁰ Ezáltal a családdegysítés lehetőségének megtagadása a magyar hatóságok részéről nagyban hozzájárul a Magyarországon magukra hagyottan élő menekültnépesség kialakulásához, akik semmilyen integrációs lehetőséggel nem rendelkeznek és gyakran hajléktalanként élnek. A fent említett következtetések alapján a Magyar Helsinki Bizottság a következő javaslatokat teszi a magyar kormányoknak:

- **Hozzon létre egy olyan mechanizmust, amely lehetővé teszi a Magyarországon védelemben részesülő, de érvényes és elismert úti okmánnyal nem rendelkező szomáliai állampolgároknak az újbóli egyesülést családjukkal Magyarországon** (a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény 19. § (2) bekezdésének megfelelően), elsősorban a Tanács 2002. február 18-i 333/2002/EK rendeletének végrehajtásával.
- **Javítsa az együttműködést más EU-tagállamokkal, az ENSZ Menekültügyi Főbiztossággal, a Vöröskereszttel és a civil szervezetekkel** azon Magyarországon védelemben részesülő szomáliai állampolgárok családdegysítésének előmozdítása érdekében, akiknek családtagjaik Szomáliában vagy a szomszédos országokban maradtak.

További információ:

- Gyulai Gábor, menekültügyi programvezető, gabor.gyulai@helsinki.hu, +36 1 321 4323
- Gruša Matevžic, jogász, grusa.matevzic@helsinki.hu, +36 1 321 4323

⁹Lásd például: <http://www.unhcr-budapest.org/index.php/news/210-even-a-homeless-shelter-is-out-of-reach-for-young-somali-refugee>

¹⁰ Uo.